
KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA

Stalna razstava Slovenskega etnografskega muzeja

Inja Smerdel

17

IZVLEČEK

V pričujočem prispevku objavljamo *Dokument projekta stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja*, ki ga je v maju 2003 napisala avtorica prispevka, direktorica Slovenskega etnografskega muzeja. V njem so zajeti vsebinski, organizacijski in finančni temelji, ki so bili osnova pri nastajanju stalne postavitev Slovenskega etnografskega muzeja.

Ključne besede: Slovenski etnografski muzej, stalna postavitev, uresničitev muzejskega poslanstva

ABSTRACT

The present article contains the *Document on the project of the permanent exhibition of the Slovene Ethnographic Museum*, written by the article's author, the director of the museum, in May 2003. It presents the basic contents and the organisational and financial foundations, which constituted the basis for the concept of the museum's permanent exhibition.

Key words: Slovene Ethnographic Museum, permanent exhibition, achieving the museum's mission

Pod gornjim naslovom (kateremu je bil pozneje dodan podnaslov: Etnološke zgodbe o vsakdanu in prazniku) **sem v maju leta 2003 napisala *Dokument projekta stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja*** z naslednjimi projektnimi poglavji: Uvodna beseda o muzeju, O projektu stalne razstave, Faze projekta, Kontrolni faktorji projekta (terminski plan, organizacija, finančna ocena, kakovost, informacije) in Sklepna beseda o projektu. Besedilo dokumenta je deloma kompilacija že zapisanega o stalni razstavi (posameznih preišljanj oziroma odlomkov iz dotedanjih faznih projektnih dokumentov muzejske avtorske znanstvene skupine ter objavljenih avtorskih prispevkov) in deloma osebno domišljen poskus njenega celostnega (vsebinskega in muzeografskega) osmišljanja. **Objavljam takšnega, kakršno je nastalo kot plod tedanjega trenutka:** kot prepotrebni dokument za temeljnega financerja, Ministrstvo za kulturo, tik pred sklepnimi razpravami o Nacionalnem kulturnem programu, ter kot vsebinsko in muzeografsko videnje (z ustreznimi skicami), ki je predlog in ne zaveza ...

Uvodna beseda o muzeju

Slovenski etnografski muzej, državni, osrednji etnološki muzej v Sloveniji in v slovenskem kulturnem prostoru, je ustanova s kulturnimi, znanstvenimi in izobraževalnimi vsebinami, s katerimi si prizadeva zagotavljati trajnostno izpolnjevanje svojega temeljnega poslanstva: skrbi za spoznavanje in razumevanje materialne kulturne dediščine vsakdanjih in prazničnih načinov življenja in neoprijemljive kulturne dediščine znanj, vrednotenj, tehnik, modrosti in ustvarjalnosti v slovenskem etničnem prostoru, v diaspori in drugje po svetu. S predstavljanjem kulturne raznolikosti slovenskega etničnega prostora, ob upoštevanju časa in družbe kot spremenljivk ter ob upoštevanju njegove umeščenosti v širši regionalni, kontinentalni oziroma globalni civilizacijski okvir, muzej skrbi za oblikovanje pozitivnega odnosa do lastne kulturne dediščine, do medkulturnega prepletanja in do tujih kultur ter razkriva slovenski odnos do drugačnosti. Svoje poslanstvo opravlja na podlagi zbirk z naslednjih področij: kulture gospodarskih načinov in prometa, obrti in trgovine, bivalne kulture, tekstila in oblačilne kulture, socialne in duhovne kulture, kulture likovnega obzorja (ljudske umetnosti, likovnih virov), kulture slovenskih izseljencev in etničnih manjšin in zunajevropskih kultur. Kot muzej »o ljudeh, za ljudi«, muzej kulturnih istovetnosti, ki je kulturno stičišče in srečevališče, je Slovenski etnografski muzej vez med preteklim in sedanjim, med tradicijsko in sodobno kulturo, med svojo in tujimi kulturami, med naravo in civilizacijo.

18

Še pred slabimi sedmimi leti in pred tem ves čas svojega obstoja (zbirke v okviru Kranjskega deželnega muzeja od 1833, samostojen Etnografski muzej od 1923) je bila naša nacionalna ustanova v precej protislovnem položaju; posebej v primerjavi z večino drugih državnih in celo pokrajinskih muzejev, ki so bili prepoznavni tako s svojimi stavbami kot s stalnimi razstavami. Protislovnost se je kazala zlasti v tem, da je šlo po eni strani za muzej z nacionalno in mednarodno pomembnimi zbirkami tako dediščine tradicijske kulture na Slovenskem kot posameznih zunajevropskih kultur, po drugi strani pa za državno muzejsko ustanovo, ki kljub nacionalnemu in mednarodnemu pomenu svojih zbirk do zadnjega časa, brez lastne hiše, brez primerne in dovolj velikega stalnega in občasnega razstavnega prostora sploh ni ustrezala polni vsebini besede muzej. (Po besedah enega izmed vodilnih sodobnih evropskih muzeologov M. Van-Praeta: »Zbirka ni muzej. Muzej postane šele takrat, ko se oblikuje kot živ del kulture, ki ji pripada.«) Takšno stanje bi povsem upravičeno zaslužilo celo oceno, da je muzej, v katerem gre za povečini zaprte, deponirane zbirke (ki si jih lahko muzejski obiskovalci ogledajo v obliki različnih interpretacij zgolj na občasnih razstavah), »prostor zaplenjene dediščine«, saj ne more izpolnjevati ene izmed svojih temeljnih družbenih vlog, »vračanja«. Z aktualno evropsko kulturnopolitično dikcijo bi takšno stanje brezkompromisno označili kot zanikanje imperativa dostopnosti kulturne dediščine.

V Slovenskem etnografskem muzeju smo si od začetka devetdesetih let preteklega stoletja prizadevali preseči zadevno stanje. Rezultat naših prizadevanj je bila dodelitev južnega dela sestava nekdanje vojašnice na Metelkovi Ministrstvu za kulturo RS – »za Slovenski etnografski muzej in za druge potrebe v kulturi«. Naša

ustanova je v njem dobila v rabo dva objekta in bodoče pripadajoče podzemne depojske kapacitete. Večja hiša, za muzej najpomembnejša, je bila na temelju jasno začrtane programske vizije celovito prenovljene ustanove namenjena temeljni razstavnih dejavnosti (s prostori za občasne in stalno razstavo ter vso drugo sodobno muzejsko infrastrukturo) in vsem drugim javnim programom. Takšna zasnova je bila leta 1995 ustrezno obdelana v nagrajenem projektu arhitekturno-urbanističnega natečaja, realizacija programa pa bo mogoča od leta 2004 dalje, po dokončanju potekajoče prenove in gradnje muzejskega razstavnega objekta.

Projekt stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA (s programom najrazličnejših komplementarnih dejavnosti: aktualnih problemskih občasnih razstav, ustvarjalnih obrtnih, glasbenih, plesnih in drugih delavnic, izobraževalnih tečajev ...) pomeni sklepno fazo muzejske preobrazbe; **pomeni vrh naših prizadevanj za dostopnost dediščine iz muzejskih zbirk in za izpolnjevanje poslanstva, zavoljo katerega obstajamo.**

O projektu

Skupni naslov stalne razstave, KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA, sporoča univerzalno premišljanje, da je življenje en sam oziroma nešteto kontrapunktov: igra neštetiher iger nasprotij v okolju, času, družbi in kulturi vsakdanjika in praznika; zdaj monolog, zdaj dialog antagonističnih dvojic (narava – kultura, posameznik – skupine, ljubezen – smrt, preživetje – razkošje ...); večglasje odnosov, ki ustvarjajo dinamiko življenja in odsevajo večno stremljenje k harmoniji.

Naslovno sintagmo je oblikovno in pomensko navdihnil *Huxleyev roman Kontrapunkt življenja*, ki velja za poskus »muzikalizacije proznega pisanja«; za uspelo udejanjenje zamisli, ki jo je prvi izrekel Gidov »notranji romanopisec«: »Rad bi napisal nekaj takega, kot je Umetnost fuge. Ne morem uvideti, zakaj bi ne bilo možno v literaturi nekaj, kar je možno v glasbi.« K temu je mogoče dodati:

In zakaj bi to ne bilo možno tudi v muzeju?

Muzikalizacija muzeografije stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja orisujejo naslednje sestavine: Po Škerjančevem *Glasbenem slovarčku* je kontrapunkt kompozicijska metoda samostojno vodenih, a ubrano zvenceh glasov. Po nedavno izšlem slovarju tujk je kontrapunkt sočasno vodenje dveh ali več samostojnih melodij in, figurativno, vsebinsko nasprotje. *Muzeografija stalne postavitve tako temelji na nizu več samostojnih razstavnih tem oziroma zgodb, povezanih v ubrano celoto življenjskega kroga.* Skozi zgodbe se razkrivajo odnosi med vsebinsko nasprotnimi oziroma različnimi dvojicami: posameznik – skupine, narava – kultura, ljubezen – smrt ..., posamezne zgodbe pa dopolnjuje »vizualni (in vsebinski) kontrapunkt« – vsakokratni primerjalni razstavnih sklop, v katerem so predstavljene drugačne družbene, časovne in krajevne razsežnosti posameznih tem.

Družbeni in časovni okvir razstave določajo zbirke predmetnega in drugega gradiva v Slovenskem etnografskem muzeju; zgodbonosci, s katerimi je mogoče predstaviti minula bivanja naših kmetijskih prednikov, večinskega prebivalstva na

Slovenskem do tridesetih let 20. stoletja (1931 še 58,5 odstotkov), v časovnem razponu od tridesetih let 19. stoletja do let med svetovnimi vojnami oziroma do srede 20. stoletja.

Krajevni okvir razstave določa slovensko etnično ozemlje, obstoječe muzejske zunajevropske zbirke pa omogočajo soočanja z drugačnostjo in razkrivanja zadevnih slovenskih odnosov skozi predstavitve posameznih zunajevropskih kultur in slovenskih zbiralcev, ki videnje teh kultur omogočajo.

Temeljne ideje razstave (vsebinske in muzeografske) so naslednje:

- *ciklično kroženje življenja kot vsebinska rdeča nit* (povezava narave in kulture);
- *kontrapunktičnost odnosov med posameznikom in družbenimi skupinami* (vsakokratna razmerja med posameznikom in družbenimi skupinami, katerih del je v svojem življenjskem krogu, v različnih družbenih vlogah, ki mu jih nalaga družbeno okolje; povezava univerzalnega in kulturnega konteksta);
- *zavestno ustvarjanje nove, umetne, sodobne muzejske resničnosti* (sporočanje vsebin in idej brez vprašljivih poskusov nikoli popolnega ponavljanja preteklih stvarnosti; s povprečnim inventarjem rekontekstualiziranih predmetov, opravi in odnosov med ljudmi v izbranem časovnem in prostorskem izseku, skozi katerega je mogoče razvijati individualen odnos do sedanjosti in preteklosti);
- *literarni odsevi vsakdanjega življenja večinskega prebivalstva kot besedilni leitmotiv* (zadevni literarni odlomki kot vodilna uvodna besedila zgodb stalne razstave; vsakdanje in praznično življenje na kmetih je v vsej svoji strukturiranosti in večplastnosti prepoznavno našlo svoj neizbrisen odsev v slovenski literaturi, v srčiki slovenske kulturne biti ...).

Cilj stalne razstave je ustvariti takšno *muzejsko pripoved*, zbirko zgodb umetno oblikovane muzejske resničnosti, *ki bo obiskovalcem prijazno približevala s stvarnimi predmeti* (s pohištvom, orodji, oblačili in drugimi rečmi) *sporočena minula bivanja in jim skozi sodobne interpretacije vračala spomin na načine življenja prednikov ter odpirala dialog z drugimi, drugačnimi kulturami*. (Gre za eno izmed možnih predstavitev opredmetene nacionalne kulturne identitete, pri kateri z interpretacijo opozarjamo na njeno strukturo, raznoterost in razvojne spremembe, hkrati pa tudi na njeno vpetost v širše evropske in svetovne razsežnosti. Skozi takšno predstavitev je možno študijsko-analitično ali laično-intuitivno oblikovati zavest o sebi in drugih, najsi gre pri tem za individualni, nacionalni ali univerzalni nivo zavesti.)

Temeljna struktura razstave je naslednja:

KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA

Etnološke zgodbe o vsakdanu in prazniku:

JAZ, MI IN DRUGI

Razstavne teme oziroma **zgodbe**:

- *noč časa*
(uvodni film; v razstavne zgodbe o minulih bivanjih v predpreteklem stoletju in pol obiskovalec vstopi skozi filmsko pripoved o slovenskem prostoru, o življenju in izročilu prednamcev od naselitve do prvih desetletij 19. stoletja) 21
- *vrata kroga*
(posameznik, rojstvo)
- *v objemu doma in družine*
(družina, dom, prostori bivanja)
- *ujetniki letnih časov in koledarja (ali pa: neskončna špirala letnih ... /krog letnih ...)*
(delo, prostori preživetja, transport)
- *ognjišča, vodnjaki, zborovališča*
(lokalna skupnost, vsakdan, prenašanje ustnega izročila)
- *ljudje z maskami*
(praznik skupnosti, šege letnega kroga; alternativne zgodbe: »od Miklavža do Treh kraljev«, »slavja pomladi« ...)
- *ples življenja in smrti*
(med intimnim in skupnim, šege življenjskega kroga; poroka in pogreb ...)
- *na poti kruha in duhá*
(regijske gravitacije, prevozniki, krošnarji ...; mesto, obrt in trgovina; romanja)
- *v rôkah farja in cesarja (ali pa: farju, kar je farjevo, cesarju cesarjevo)*
(veje oblasti; cerkev, gospoda, šola)
- *s trebuchom za kruhom*
(odhajanje v svet, bivanja na tujem)
- *videnja tujosti*
(predstave o tujih kulturah, srečevanja z drugačnostjo: Tibet, Mehika ...)
- *bližina tujega*
(»zunanji drugi«, sodobna srečevanja z drugačnostjo na domačem pragu)
- *tujost domačega*
(zgodovinske, družbene in kulturne spremembe, »notranji drugi«: romantiziranje, nostalgija, nacionalni slog, folklorizacija, »etno-revival« ...)

MED NARAVO IN KULTURO

Razstavljenе **zbirke** (slovenske, zunajevropske):

- *predmeti življenja, predmeti poželenja*
(uvod razstavnega sklopa: človek in predmet, muzejski/etnološki odnos do predmeta, regionalna, družbena in zgodovinska sporočilnost zbirk; regionalno v nacionalnem; kontinentalna in globalna kulturna umeščenost)
- *voda in zemlja*
(viri in načini preživljanja: nabiralništvo, lov, ribolov ...; obrti ...)
- *potrebno in nepotrebno*
(potrošnja oz. poraba: hrana, obleka, stanovanje ...)
- *družbeno in duhovno*
(odnos do sveta: šege, verovanje, umetnosti ...)
- *etnoAbecedaŽ*
(interaktivni prostor odkrivanj in raziskovanj, namenjen še posebej otrokom; zasnovan kot povezovalen razstavni člen med slovenskimi in zunajevropskimi zbirkami)

Stalna razstava ne bo stalna.

Njeno dinamično podobo v sklopu JAZ, MI IN DRUGI bo sprva zagotavljalo predvideno štiri- ali šestletno postopno nastajanje dvanajstih razstavnih zgodb; v letih po dokončanju tega sklopa stalne razstave *bo princip v ubrano celost nanizanih zgodb omogočal periodično menjavo posameznih tem* (na primer tri- ali petletno). Predstavitev muzejskih zbirk v sklopu MED NARAVO IN KULTURO pa prav zahteva upoštevanje doktrine nestalnosti stalne razstave, saj gre za gozd na temelju sodobne etnološke sistematike urejenega gradiva, v katerem bodo zaradi njegovega obsega lahko sočasno vidna le posamezna drevesa – zdaj ta, zdaj druga. *Načrtovana fleksibilnost razstavne opreme bo omogočala menjavo razstavljenih zbirk po treh ali petih letih.*

Stalna razstava ne bo dolgočasna in nepriljučna.

Pojasnjena dinamičnost stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja že a priori negira njeno morebitno dolgočasnost (prislovično »zapršenost«) oziroma izpolnjuje pričakovanja tiste skupine muzejskih obiskovalcev, ki vsako leto potrebujejo nova muzejska vznemirjenja in odkrivanja (čeprav jim ta nedvomno lahko nudi tudi program občasnih razstav). Poseben izziv glede morebitne dolgočasnosti in nepriljučnosti pa prinaša vprašanje, kako odmaknjene predmete, delovne procese, življenjske stile ... (za kar v primeru stalne razstave SEM nedvomno gre – a za pretekle kulturne forme in vsebine gre tudi pri arheoloških, zgodovinskih in podobnih razstavah) približati današnjim računalniškim generacijam. *Niso tako redka mnenja, da so prav v tem »našem računalniškem času« takšne razstave celo*

potrebne; ljudem omogočajo vizualni, čutni dotik minulih bivanj – njihove lastne dediščine – primarnih kulturnih oblik, znanj in umetnosti. Vračajo stik z zemljo, dotik človeške roke. In pri tem ne gre za nostalgijo, temveč za potrebo oziroma v primeru muzeja za ponudbo duhá. Zdi se tudi, da nedvomno ni tako pomembno vprašanje – kaj (odmaknjeni predmeti, delovni procesi ...), temveč – kako odmaknjene predmete in minula bivanja predstaviti današnjim generacijam. In prav tu stopi na oder stalne razstave računalniška era. Razstava, ki bo privlačno zasnovana z oblikovalskega vidika, bo določene (tudi primerjalne sodobne) vsebine sporočala s pomočjo aplikacije sodobnih (računalniških) medijev: video- in multimedijskih projekcij, dotikalnih (interaktivnih) ekranov ...

Faze projekta

Čas orientacije in definiranja

S snovanjem stalne razstave smo v Slovenskem etnografskem muzeju začeli spomladi leta 1995, ko prostori bodočega muzeja niso bili več nestvarni. Po uvodnih pogovorih o možnih pristopih k delu – na primer o takojšnji ali poznejši pritegnitvi sodelavcev iz drugih etnoloških inštitucij, o zadolžitvi skupine ali posameznikov in podobnem – se je v jesenskih mesecih izoblikovalo mnenje, da mora vsebinski osnutek za stalno razstavo nastati v muzeju, v krogu kustosov etnologov, ki združujejo muzeološki in etnološki znanstven pristop in ki najboljše poznajo temeljno gradivo za razstavo, zbirke muzealij. Izbrana zasnova naj bi bila šele za tem dana v presoji drugim, vendar ne le etnologom, temveč še posebej širši javnosti, muzejskim obiskovalcem.

Najprej smo se analitično zazrli v zbirke, v pomen predmetov in v nekatere pretekle opredelitve muzeja ter izvedenih oziroma zgolj načrtovanih stalnih razstav. Kot odraz muzejskega samospoznavanja in na podlagi vizije »novega SEM« so leta 1996 nastali trije avtorski osnutki stalne razstave. Prvi, Makarovičev, je predlagal organiziranje razstave v štiri sklope: 1. Prostor, čas in družba (orientacijski okvir), 2. Viri in načini preživljanja (poljedelstvo, živinoreja ...), 3. Potrošnja (hrana, obleka, stanovanje) in 4. Odnos do sveta (verovanja, šege, umetnosti, znanja ...). Drugi, Dularjev, je obsegal tri glavne sklope: 1. Generalije, 2. Življenjske zgodbe in 3. Slovenci in svet. Tretji je bil osnutek Janje Žagar, ki je drugače kot prva dva – s predvideno enovito obliko stalne razstave z notranjo zgradbo navedenih sklopov – vseboval delitev na dve temeljni razstavnici obliki, na obliko tako imenovane kulturne razstave, namenjene najširši javnosti, z naslovom Podobe neke kulture ali predmet o ljudeh, in na obliko znanstvene razstave z naslovom Študijske zbirke ali predmet o sebi. Kot temeljno zasnovo stalne razstave smo spomladi 1996 v SEM izbrali zamisel Janje Žagar. Pri nadaljnji organizaciji dela je Žagarjeva prevzela dokončno izoblikovanje razstavne zgodbe sklopa Podobe neke kulture, prikaza tradicijske kulture, »njenih sprememb in novosti«, skozi pripoved o življenju namišljenega posameznika oziroma para (podobna zamisel je bila pozneje realizirana pri razstavi Živeti v Celju, zato kot vsebinski povezovalni element ostaja v »podtonu«;

muzeografski povezovalni element zgodb bodo uvodni literarni odlomki, originali ali reprodukcije slovenskih likovnih del in motivno vseobsegajoče panjske končnice). Andrej Dular je prevzel oblikovanje scenarija študijske razstave zbirk in Gorazd Makarovič snovanje uvodne razstavne pripovedi, filmskega scenarija za »orientacijski oris kulture« oziroma »temeljnih okvirjev slovenskega etnosa«.

Ob koncu leta 1996 je v 6. letniku nove vrste **Etnologa** (LVII) izšlo **dvojezično besedilo** z naslovom Projekt, imenovan Slovenski etnografski muzej / The project called the Slovene Ethnographic Museum (Inja Smerdel, str. 17–58), **ki je domači in tuji strokovni javnosti predstavilo zgodovino in vizijo naše ustanove, s posebnim poudarkom na snovanju stalne razstave**. Slednja je bila orisana z izmišljijo (na podlagi nastalih osnutkov, spoznanj z razpravljanj in ogledov, porojenih zamisli ...), z besedilom o zamišljenem obisku muzeja in prehodu po stalni razstavi; v istem letniku **Etnologa** pa sta dvojezično izšla tudi avtorska osnutka Žagarjeve in Dularja. Objavi so sledile ustne pohvale posameznih vidnejših slovenskih etnologov (A. Baš, S. Kremenshek ...) in štiri pisne pohvalne ocene evropskih kolegov (K. Beitzl, A. Fenton, R. Togni, D. Watteyne).

24

V priprave na stalno razstavo smo nenazadnje vključili študij pedagoško-andragoških vidikov (Sonja Kogej Rus) in izvedbo raziskave potencialnih obiskovalcev Slovenskega etnografskega muzeja ter njihovih pričakovanj glede stalne razstave (Marjeta Mikuž). Evalvacija rezultatov ankete, izvedene s premišljeno zastavljenim vprašalnikom (ki so ga glede stalne razstave sestavili kustosi SEM) med 580 vzorčno izbranimi potencialnimi obiskovalci, uvrščenimi v ciljne skupine: študentje, učitelji, dijaki, mlade družine in upokojenci, je pomenila potrditev večine naših snovanj. Na primer: na vprašanje, kakšni predmeti na razstavi bi pritegnili njihovo pozornost, je kar *65 odstotkov vprašanih potencialnih obiskovalcev odgovorilo, da taki, ki bi jim približali način življenja (delo, šege); 63 odstotkov, da taki, ki bi bili nenavadni, kakršnih še niso videli, in 56 odstotkov se je odločilo za predmete, kakršni bi jim približali človeka, ki jih je uporabljal*. Največ vprašanih si je v novem SEM želelo videti: 1. zbirko oblačil, noše, njihovo izdelavo, njihove značilnosti glede na različne pokrajine in 2. razstavo, ki bi jim približala način življenja, vso kulturo in kulturno dediščino. Glede na vsebino odgovorov je mogoče sklepati, da bi se ti v primeru ponovitve ankete danes le malo ali nič ne razlikovali.

Obiskovalce kot aktivne sopotnike muzeja smo nameravali (po opravljeni pripravljalni raziskavi) še bolj intenzivno pritegniti k snovanju stalne razstave s postavitvijo »razstave – testa«. Ob tej smo imeli v načrtu tudi izvedbo tako imenovane formativne oziroma oblikovalne raziskave. Dva izseka zamišljene celote na osnovi scenarijev razstavne zgodbe in študijskih zbirk naj bi bila tako oblikovana, da bi ju bilo mogoče na temelju analize odzivnosti različnih skupin obiskovalcev in njihovih mnenj ustrezno preoblikovati. A temu svojemu cilju nismo mogli povsem dosledno slediti; delno zaradi tega, ker smo **z dvema izbranimi izsekoma zamišljene celote – s *Kabinetom čudes?***, z Baragovo zbirko predmetov severnoameriških Indijancev iz prve polovice 19. stoletja, z razstavo naše najstarejše zbirke kot vzorcem za študijske zbirke, **in z *Vrati kroga***, z razstavo o rojstvu in zgodnjem otroštvu na

Slovenskem kot vzorcem ciklično zaznamovane zgodbe sklopa Podobe neke kulture – **leta 1997 odprli** svojo manjšo, **prvo prenovljeno muzejsko hišo na Metelkovi**. Delno pa formativne oziroma oblikovalne raziskave nismo izvedli tudi zaradi tega, ker nam je analitično prebiranje knjige vtisov naših obiskovalcev nudilo kakovostne informacije o njihovem odzivanju na razstavo in na naše delo. Tudi to je zgovorno potrdilo naša snovanja. (V ilustracijo naj bo le nekaj zapisov: – Slovenci smo lahko ponosni na SEM. Z nestrpnostjo pričakujem odprtje in seznanitev z ostalimi deli zbirke. Pričujoča razstava nakazuje, kaj si lahko obetamo. Hvala za popestritev popoldneva. – The museum seems to be put together with pride of culture and a love of Slovenian history. We were moved. – Reckoning by this early display this museum has a bright future! – Obiskala sva vas prvič, vendar zagotovo ne zadnjič. – Zelo mi je všeč in mislim, da dosega nivo znanih evropskih muzejev. – Navdušena sem nad predstavitvijo Baragove zbirke in nad ureditvijo celotnega muzeja. Želim vam veliko obiskovalcev in uspehov pri postavitvi novih razstav. – Prijetno presenečena in zelo zadovoljna z razstavo, sploh z idejo okroglega prostora. Nevsakdanje. – Odlična predstavitev, moderna, pregledna. Zelo originalna pa Vrata kroga. – Cikličnost življenja se udejanja v prostoru, skrajno strokovno, a prijetno podoživljanje otroških let. Imenitna zamisel. – Razstava je eno samo prijetno presenečenje. – Veselim se naslednjega srečanja!)

In potem je prišla **še potrditev strokovnih krogov; Janja Žagar je bila za izjemno odmevno predstavitev vzorčnega izseka stalne razstave Vrata kroga leta 1998 nagrajena z Murkovo listino** (ki jo vsako leto podeljuje Slovensko etnološko društvo za vrhunske dosežke na področju etnologije).

Po vseh priznanjih in potrditvah **ostaja scenarij stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja upravičeno in suvereno vsaj v temeljnih potezah enak**.¹ Tak, kakršnega smo objavili leta 1996, vzorčno vizualizirali leta 1997, ubesedili in upodobili v knjižici *SEM med stvarnostjo in vizijo* leta 2001 in ga prevetrili ter dograjevali v preteklem letu in minulih mesecih. Za tak scenarij smo na podlagi ustreznih predstavitev spomladi 2003 prejeli še dve zgovorni potrditvi: odločitev Telekom Slovenije za donacijo naši ustanovi za pospešitev postavitve stalne razstave (za prezentacijo regionalne kulturne dediščine pod nacionalno muzejski streho) in pozitiven izid ankete, ki smo jo izvedli med slušatelji seminarja *Etnologija – srečanja s kulturami in načini življenja ter sodobnosti z razsežnostmi dediščine* v organizaciji Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete po novem učnem načrtu za etnologijo v šoli (kot izbirni predmet v 8. in 9. razredu devetletke). V njem predlagana vsebina »dediščina in načini življenja« – od kulture bivanja, vsakdanjega gospodarskega prizadevanja, oblačenja ... do kulture šeg, glasbe, likovnega ustvarjanja – dobesedno sede v našo zasnovano stalno razstavo, v razstavni sklop zbirk, ki bo (skupaj z zgodbami) nedvomno lahko postal živa muzejska učilnica. Po predavanju v SEM, z naslovom *Slovenski*

¹ Avtorska znanstvena skupina je, zlasti terminološko, predelala strukturo študijskih zbirk; nekaj konceptualnih sprememb prinaša zadnji predlog niza razstavnih zgodb.

etnografski muzej, bodoča stalna razstava in njen pomen za šolo, nas je zanimalo še posebej mnenje slušateljev o ustreznosti predstavljene delitve stalne razstave na dva sklopa, dva načina interpretacije (razstavnega načina, ki ni neznan v posameznih vidnejših evropskih muzejih): na z vidika sodobnosti prezentirane ter ustrezno kontekstualizirane študijske zbirke in na dokaj scenografsko in bolj interpretativno zasnovane zgodbe. Njihovi pisni odgovori so takšno delitev označili kot odlično in so tudi ubesedili, zakaj: – Drugačen način in pristop. – Če gledaš samo predmete, ne veš veliko o ljudeh, ki so jih uporabljali. Zato je super, če izvemo oziroma vidimo oboje. – Stalne razstave so pomembne, saj vem, kaj v SEM lahko pričakujem, natančneje načrtujem obisk SEM-a. Zgodbe so (se mi zdele) zanimive in pomembne, saj omogočajo bolj plastične predstave o določenem zgodovinskem obdobju, življenju ... in so hkrati bolj zanimive za otroke.

Posebno zgovoren pa je bil odgovor, ki ga je eden izmed slušateljev zapisal pod vprašanje: Kaj bi vi želeli videti v novem Slovenskem etnografskem muzeju?: »Vaša vizija etnološkega muzeja me je fascinirala.«

Faza priprav in oblikovanja

V letu 2003 so v okviru rednega programa dela tekle priprave na izvedbo prvega dela stalne razstave v jeseni 2004, predstavitev zbirk v sklopu *Med naravo in kulturo*. Na podlagi dorečene strukture tega sklopa in dogovorjenih kriterijev za predstavitev zbirk so kustosi oblikovali ustrezna besedila (razstavnih legend, dotikalnih ekranov, kataloga/ov stalne razstave). Širši izbor predmetov je bil izveden v letu 2002, ožji izbor – predmeti izpostavljenih zbirk – je bil v postopni konservatorsko-restavratorski obdelavi. Kustosi in skupina izbranih oblikovalcev so snovali vzorce postavitve izpostavljenih zbirk. Končne oblikovalske rešitve celotnega prvega dela stalne razstave bi morale biti končane v jeseni leta 2003 (ker v programu za leto 2003 niso bila odobrena zaprosena finančna sredstva za oblikovanje, tega dela ni bilo mogoče izvesti pred začetkom leta 2004), kar bi omogočilo natančno finančno načrtovanje izvedbe postavitve v jeseni 2004.

Priprava filmskih in multimedijskih segmentov stalne razstave – začetki realizacije uvodnega filma *Noč časa* (scenarij Gorazd Makarovič, režija Amir Muratovič, zasnovano sodelovanje s TV Slovenija) in zbiranje vizualnega gradiva za multimedijsko prezentacijo regionalnih raznolikosti slovenske etnološke dediščine v uvodnem delu sklopa *Med naravo in kulturo* – je spomladi 2003 stekla. Zadevno realizacijo bo omogočila prav temu namenjena donacija Telekom Slovenije. Vzporedno je potekalo tudi raziskovanje filmskega gradiva v Arhivu Slovenije in arhivu TV Slovenija (Nadja Valentinčič Furlan), ki bo na ustreznih mestih oživiljalo razstavno predstavitev zbirk in osmišljalo razstavljene predmete.

Faze izvedbe in uporabe

S fizično izvedbo prvega dela stalne razstave bi bilo potrebno začeti najkasneje pozno spomladi leta 2004. Pri tem je treba računati, da bo moral biti takoj na začetku leta 2004 (načrtovan je bil sicer ob izteku 2003) izveden razpis za pridobitev

izvajalca oziroma dobavitelja razstavne opreme (kar je odvisno od oblikovalskega projekta).²

Prvi del stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA, sklop Med naravo in kulturo, bo obiskovalcem odprla vrata 3. decembra 2004, na praznični »ta veseli dan« slovenske kulture (oziroma na njegov predvečer, 2. decembra). Od tega dne dalje bo nova razstavna hiša Slovenskega etnografskega muzeja odprta za najširšo javnost, s programom delavnic za otroke, predavanj, plesnih in drugih tečajev, koncertov ..., kakršen je v naši hiši uveljavljen in priljubljen in ga bo mogoče le še bogatiti in povezovati s prvim, že izvedenim delom stalne razstave (zbirke) in z drugim (zgodbe), nastajajočim v naslednjih štirih do šestih letih. Obogatitev bodo na primer vsak dan žive delavnice treh obrtnikov – lončarja, rezbarja (ali čevljarja) in tkalca/ke, muzejska kavarna z etno-prigrizki, trgovina z replikami izbranih muzejskih predmetov in mednarodno ponudbo Fair-Trade, muzejska knjigarna s humanistično in družboslovno literaturo, najrazličnejši etno-dogodki (razstave etno-arta, koncerti etnoglasbe, revije etno-mode...) in podobno. Stalno razstavo bo dopolnjeval uveljavljeni cikel občasnih razstav, v katerem se vsako leto zvrstijo slovenske razstave in dogodki (osrednja hišna študijska razstava in morebitna gostovanja etnoloških razstav pokrajinskih muzejev), zamejske, druge evropske in zunajevropske ... Novi etnografski muzej je nedvomno načrtovan kot prijazna hiša, ki svojim obiskovalcem ne bo nudila le privlačnih razstav, drugih prireditev in muzejskih delavnic; ne le možnosti odkrivanja, učenja, uživanja, sodelovanja, ustvarjanja, sanjarjenja in premišljanja, temveč tudi vse tisto, kar je potrebno za njihovo dobro telesno počutje.

Glede na svoje poslanstvo ter zadevno enkratnost v slovenskem kulturnem prostoru in glede na širši, tudi mednarodni pomen svojih zbirk, se v Slovenskem etnografskem muzeju ne moremo in se ne bomo mogli osredotočiti le na eno samo ciljno publiko; našo ciljno publiko sestavlja neobhoden lok več generacij in različnih intelektualnih profilov, od otrok iz vzgojno varstvenih zavodov do upokojevcov, slovenskih in tujih obiskovalcev.

Kontrolni faktorji projekta stalne razstave

Terminski plan izvedbe projekta

- *Konec 2003 / začetek 2004: oblikovalski projekt prvega dela razstave, sklopa Med naravo in kulturo, in pojasnjevalne razstave k Plečnikovi lectariji (zgodbe o ljubljanskem svečarju in medičarju), ki mu sledi razpis za pridobitev izvajalca razstavne opreme.³*

² Razstavne prostore je muzej prevzel s septembrom 2004. Razpis za izvajalca razstavne opreme je bil izveden v juliju 2004.

³ Glej opombo 2.

- 3. oz. 2. december 2004: slavnostno odprtje prvega dela stalne razstave *Med naravo in kulturo*, razstavnega sklopa zbirke (slovenskih, zunajevropskih, z uvodno prezentacijo, naj-predmeti, interaktivnim Etno-AbecedaŽem) in razstavne zgodbe o ljubljanskem svečarju in medičarju Krbavčiču, ki v pritličju muzeja osmišlja Plečnikovo lectarijo – muzejsko trgovino.⁴
- *Od 2004 do 2008 oziroma 2010*: nastajanje drugega dela stalne razstave, ciklično zasnovanega niza zgodb v ubranem sklopu *Jaz, mi in drugi*. Dinamika njegove izvedbe je odvisna od finančnih zmogljivosti in predvidoma mogoča v štirih (po tri zgodbe na leto) ali v šestih letih (po dve zgodbi na leto).

28 Organizacija projekta

Odgovorni vodja projekta: dr. Nena Židov, namestnica mag. Polona Sketelj⁵
Muzeografska avtorska skupina: mag. Inja Smerdel, Bojana Rogelj Škafar, mag. Polona Sketelj

Koordinacija projekta: Nina Zdravič Polič

Avtorska znanstvena skupina (1. sklop, struktura zbirke): mag. Andrej Dular, mag. Janja Žagar, mag. Polona Sketelj

Soavtorska znanstvena skupina (1. in 2. sklop): mag. Andrej Dular, mag. Janja Žagar, mag. Polona Sketelj, dr. Nena Židov, mag. Igor Cvetko, mag. Irena Keršič, Bojana Rogelj Škafar, dr. Mojca Terčelj, Ralf Čeplak Mencin, mag. Daša Hribar, Sonja Kogej Rus, dr. Gorazd Makarovič

Sodelavci: Barbara Sosič, Alenka Simikič (dokumentarno gradivo), Nadja Valentinčič Furlan (filmsko/video gradivo), Mojca Račič Simončič, Marko Drpič (slovstvo)

Konservatorsko-restavratorska skupina: mag. Ana Motnikar, Janez Črne, Gregor Kos, Jožica Mandelj Novak

Oblikovalska skupina (zunanji sodelavci): Mojca Turk (odgovorni vodja oblikovalskega projekta), Jasna Kralj, Matjaž Pavlovec, Sanja Jurca Avci, Jurij Kocbek

Filmska in multimedijaska skupina (povečini zunanji sodelavci): Nadja Valentinčič Furlan (produkcija), Amir Muratovič (režija), Irena Romih (animacija), Fluks in decibel s sodelavci (svetloba, zvok, video)

Finančna ocena projekta in predvideni financerji

- *Prva finančna ocena* temelji na znanih podatkih, po katerih kvadratni meter izvedene stalne razstave (z oblikovanjem, vso razstavno in drugo opremo)

⁴ Prevzem razstavnega objekta se je premaknil v jesen 2004 (tehnični pregled je bil izveden konec meseca maja, prevzem sredi septembra); oblikovalski projekt je bil končan v juniju 2004, javni razpis je bil objavljen 2. julija 2004. Finančna polovičnost in izvedbeni zamiki bi omogočili le fragmentarno postavitev stalne razstave; odprtje za javnosti je zato prestavljeno v leto 2005.

⁵ V njeni odsotnosti je to vlogo prevzela Bojana Rogelj Škafar.

stane od 200.000 do 300.000 SIT. V primeru, če za izračun uporabimo srednji znesek 250.000 SIT, je finančna ocena celotne stalne razstave, ki obsega tri nadstropja po 888 m² (244.200.000 SIT za izvedbo v posameznem nadstropju), 732.600.000 SIT.

- *Druga finančna ocena*, ki je najnižja možna in glede na dane razmere predvidoma sprejemljiva, vendar nedvomno za nižji kakovostni razred izvedbe, je sestavljena na podlagi podatkov za občasne osrednje letne razstave Slovenskega etnografskega muzeja v letih od 1998 do 2002, avtorskih honorarjev oblikovalcev na temelju cenika za oblikovalske storitve in podatkov o cenah video- in multimedijske opreme: 200 m² občasne razstave = povprečno 15.000.000 SIT / 888 m² stal. razstave = 66.000.000 SIT / 2664 m² stal. razstave = 198.000.000 SIT + oblikovalski projekti za 888 m² razstavnega prostora = 3.612.000 SIT / oblikovalski projekti za 2664 m² razstavnega prostora = 10.836.000 SIT + medijska oprema (3. nadstropje 4 plazme + 22 video projektorjev + 24 dotikalnih ekranov; 1. in 2. nadstropje 18 video projektorjev = 4.000.000 SIT + 20.400.000 SIT + 10.800.000 SIT) 35.200.000 SIT, kar skupaj zneso 244.036.000 SIT – in sicer: za 3. nadstropje (1. faza) 94.000.000 SIT, za 1. in 2. nadstropje pa 2 x 75.000.000 SIT.

29

- *Tretja finančna ocena* sledi drugi in od nje odstopa le v postavkah za 1. fazo izvedbe, za razstavni sklop *Med naravo in kulturo* v 3. nadstropju. Upošteva v letu 2002 pridobljeno ceno za zahtevnejše komponibilne in fleksibilne vitrine mednarodno uveljavljenih izdelovalcev razstavne opreme (Böhm ...) in je naslednja: 97.000.000 SIT – vitrine
10.000.000 SIT – grafika
24.400.000 SIT – multimedijska oprema
3.612.000 SIT – oblikovanje, skupaj 135.512.000 SIT.

Sledi naslednji finančni načrt:

- leto 2004, 1. faza, 3. nadstropje, sklop *Med naravo in kulturo* – 135.512.000 SIT⁶
- leta 2005–2008, 2. faza, 1. in 2. nadstropje, sklop *Jaz, mi in drugi* – 150.000.000 SIT (po tri zgodbe na leto oziroma po 37.500.000 SIT letno v štirih naslednjih letih)
- oziroma leta 2005–2010, po dve zgodbi na leto: 25.000.000 SIT letno v šestih naslednjih letih – skupaj 150.000.000 SIT

⁶ V programu SEM za leto 2004 smo MK zaprosili za 135.512.000 SIT; za vso razstavno opremo so nam odobrili 70.000.000 SIT; po dokončanju oblikovalskega projekta je predračun uveljavljenega nemškega proizvajalca razstavne opreme znašal čez 150.000.000 SIT.

Na temelju tretje finančne ocene je skupni znesek stalne razstave 285.512.000 SIT.

Temeljni predvideni financer je Ministrstvo za kulturo RS. Drugi, lastni vir financiranja je v muzeju ustanovljeni donatorski sklad »Muzejski čebelnjak«. Sredstva iz tega sklada bodo namenjena dvigu kakovosti in pospešitvi izvedbe stalne razstave.

Kakovost projekta

30

Kakovost projekta stalne razstave SEM *Kontrapunkti življenja* tako z vsebinskega, znanstvenega, strokovnega in oblikovalskega vidika zagotavljajo vsi navedeni avtorji, soavtorji in sodelavci s svojimi biografijami, bibliografijami in prejetimi nagradami. **Kakovost izvedbe tega projekta pa bo v veliki meri odvisna od zanj namenjenih sredstev.**

Informacije o projektu

- *Besedila*: Projekt, imenovan Slovenski etnografski muzej (I. Smerdel), Podobe neke kulture ali predmeti o ljudeh – idejni osnutek razstavne zgodbe (J. Žagar) in Idejna zasnova stalne postavitve SEM – galerijski del (A. Dular), objavljena v Etnologu 6 (LVII), Ljubljana 1996.
- *Ocene* štirih evropskih etnologov muzealcev (arhiv SEM).
- *Razstava vzorčnih izsekov Vrata kroga in Kabinet čudes?* (1997 – 2000).
- Knjižica SEM med stvarnostjo in vizijo (2001) / SEM Between Vision and Reality (2002), ki je poleg besedil v Etnologu ustrezno informirala tudi tujo strokovno javnost.
- *Dve mednarodni predstavitvi*: na mednarodnem srečanju ob osemdesetletnici Etnografskega muzeja v Zagrebu leta 1999, referat I. Smerdel, SEM na poti k stalni razstavi – Obdobje vzorčnih izsekov (objavljen v publikaciji *Etnološka istraživanja* 7, Zagreb 2001); in na mednarodnem seminarju v Vidmu/Udinah leta 2002 (Seminaro avanzato di aggiornamento per la catalogazione dei beni demoetnoantropologici e la gestione dei musei etnografici), prispevek I. Smerdel, Il Museo etnographico sloveno tra visione et realita.
- *Dokument projekta stalne razstave KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA* in prezentacija muzeografskih skic (junij 2003).
- Predstavitev na Mali šoli muzeologij (dr. Nena Židov, Bojana Rogelj Škafar, julij 2004).
- *Intervjuji* direktorice Slovenskega etnografskega muzeja mag Inje Smerdel (Radio Slovenija, program ARS; RAI; Glasnik SED, Dnevnik, Delo – 2003, 2004).
- *Informacije na muzejski spletni strani* (www.etno-muzej.si).

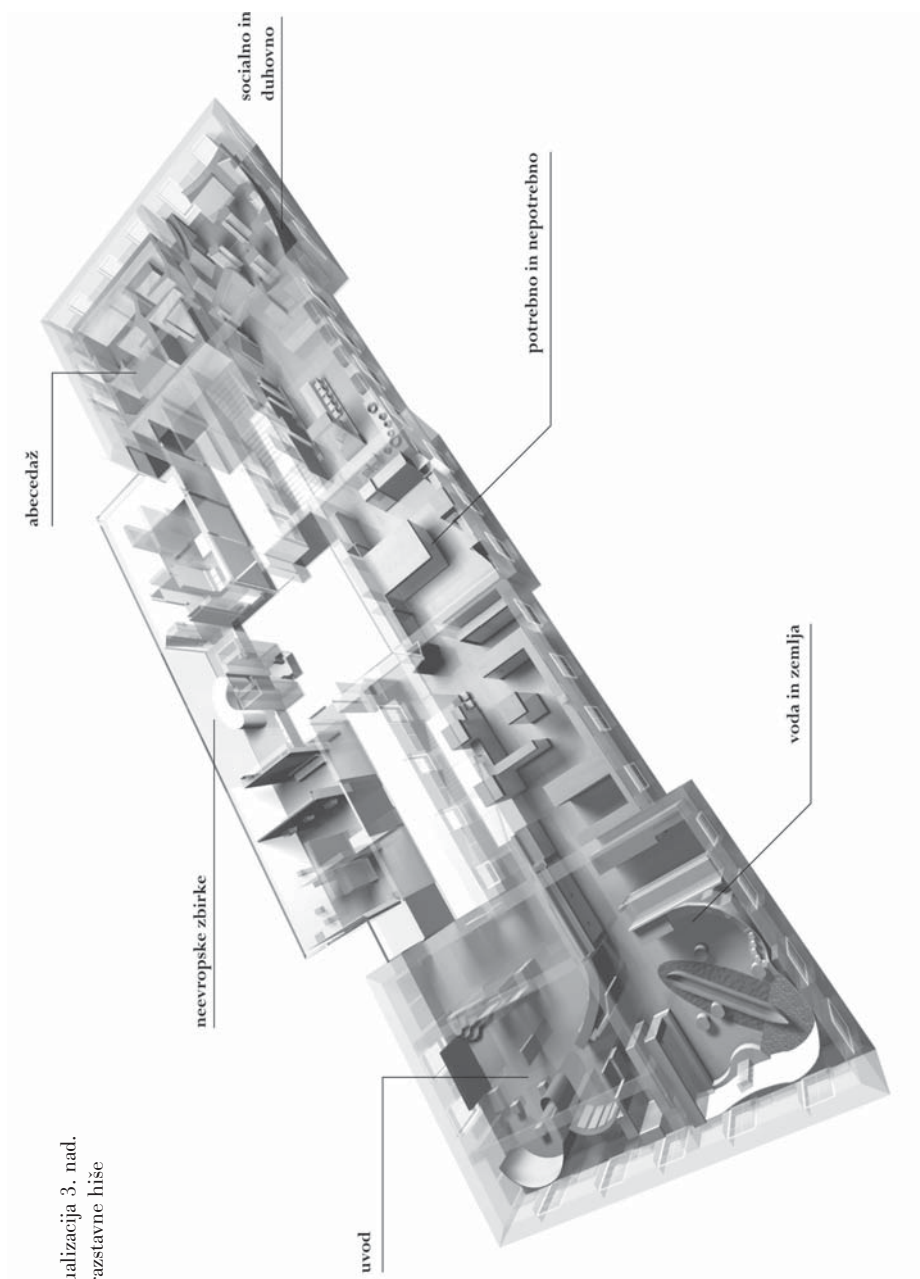
Sklepna beseda o projektu stalne razstave

Po vsem ubesedenem o projektu stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja verjetno ni potrebno še posebej poudariti, da **gre za zahtevno muzejsko delovno nalogo nacionalnega in mednarodnega pomena**. Izvedeni projekt bo paradigme slovenske etnološke dediščine vidno umestil v evropski in globalni okvir. *Razstava bo nepogrešljivo ohranjala in razkrivala prepoznaven splet slovenskih kulturnih identitet – opredmetene istovetnosti – v kontekstu evropske kulturne raznoterosti.*

Stalna razstava KONTRAPUNKTI ŽIVLJENJA pomeni materializacijo poslanstva Slovenskega etnografskega muzeja.⁷

⁷ Tekst je bil napisan maja 2003 in z opombami v tem tekstu dopolnjen oktobra 2004.

Vizualizacija 3. nad.
razstavne hiše

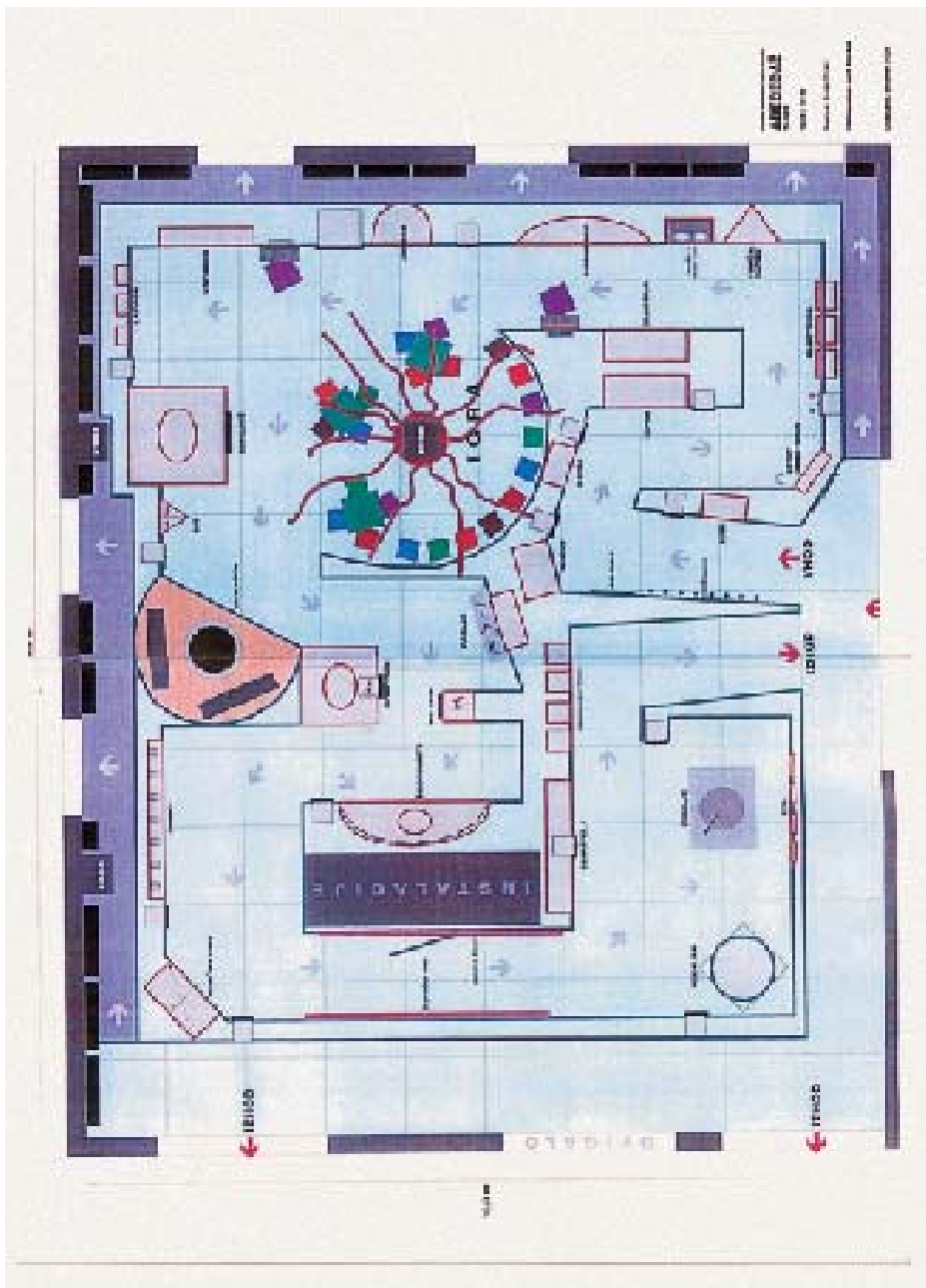

Slovenski etnografski muzej

Metropolitanska zbirka
Priloga 7 vsebina v Arhivu

Sadja Jurca Kocijurič, UJF

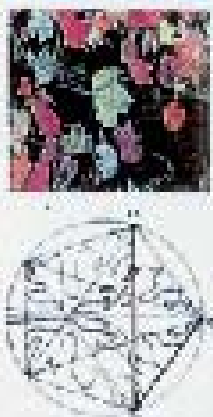
semantična razlaga simbolov

 črni trikotnik
 modra kroglja
 rumena piramida
 zeleni trapez
 vijoličen krog
 rdeča kocka
 bel trikotnik

človek

narava

$\frac{1}{2} \cdot a \cdot h$
 $\frac{1}{2} \cdot b \cdot c$
 $\frac{1}{2} \cdot a \cdot h$
 $\frac{1}{2} \cdot b \cdot c$
geometrija

PRIDRŽITEVCI KONCEPTA SEM. JESKA IN MATIČAR POUČUJE

ISKANJE SKUPNEGA OBLIKOVALSKEGA JEZIKA ↗

Klasor pranje:

V OBJEMU DOMA IN DRUŽINE

Vol. 1a: ureje a pomilnih literatur:

literarni lektori:

Priloge in dodatke...
Priloge in dodatke...
Priloge in dodatke...

Anton Kader, kolum ce reze

Upodobilo je slovenske klime okolnosti:

Josef Foltkovic, Dama, 1909

I. naltroppe

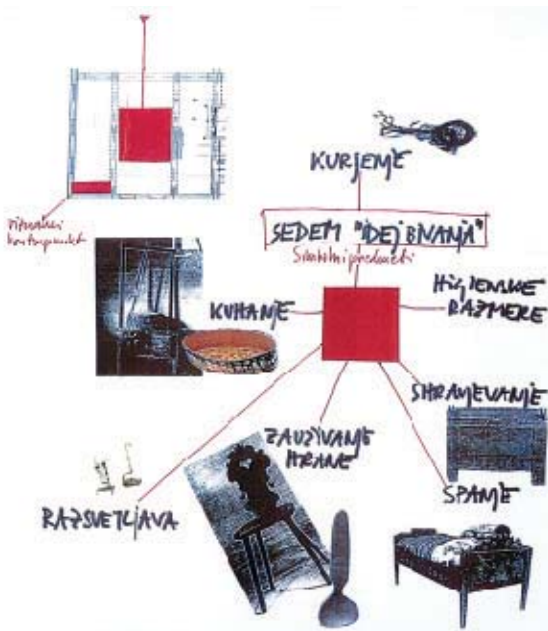
družina

redna kocka

dom

THE COUNTERPOINTS OF LIFE

About the project of the permanent exhibition of the Slovene Ethnographic Museum

Inja Smerdel

39

The above title (to which later the subtitle “Ethnological stories on everyday and festive life” was added) **is that of the *Document on the project of the permanent exhibition of the Slovene Ethnographic Museum (written in May 2003)***, which included the following chapters: An introduction to the museum, About the project of the permanent exhibition, Project phases, Project control factors (time schedule, organisation, financial evaluation, quality, information), and Final thoughts on the project¹. The document’s text is partly a compilation of previous texts written about the permanent exhibition (individual reflections or fragments from past phase project documents elaborated by the museum’s scientific concept group and from published articles), and partly a personal attempt at giving the project an integral meaning (in terms of contents and museography). **It is here published as it was written in the then circumstances:** as a document urgently required by the principal financier, the Ministry of Culture, at the eve of the final debates on the National Cultural Programme, and as a vision of the permanent exhibition’s contents and museography (including relevant sketches) – a non-binding proposal.

An introduction to the museum

The Slovene Ethnographic Museum, a national museum and the central ethnological museum in Slovenia and the Slovene cultural area, is an institution with cultural, scientific, and educational contents, through which the museum endeavours to continuously fulfil its basic mission. That mission is to research and understand the material cultural heritage of everyday and festive ways of life, and the intangible cultural heritage of knowledge, values, techniques, wisdom, and creativity in the Slovene ethnic territory, the diaspora and elsewhere around the world. By presenting the cultural diversity of the Slovene ethnic territory,

¹ The first two chapters of the mentioned text, *An introduction to the museum* and *About the project of the permanent exhibition*, are here published in an English translation. The chapters are based on the presentation of the contents of the project *The counterpoints of life*.

while taking account of time and society as variables, as well as taking account of its position in the wider regional, continental and global civilisation framework, the museum is responsible for shaping a positive attitude to the national cultural heritage, interwoven cultures and foreign cultures, and to explore and reveal the Slovene attitude to different cultures. The museum carries out its mission based on its collections from the following fields: the culture of economic activities and transportation, crafts and trade, dwelling culture, textiles and dressing culture, social and spiritual culture, the culture of the arts (folk art, artistic sources), the culture of the Slovene emigrants and ethnic minorities, and non-European cultures. As a museum “about and for people”, a museum of intercultural identities, which is a cultural junction and venue, the Slovene Ethnographic Museum is the link between the past and present, between tradition and culture, between one own and others cultures, between nature and civilisation.

Until just seven years ago and for the entire preceding period of its existence (the collections which were part of the Carniolan Provincial Museum from 1833, the independent Ethnographic Museum from 1923), the museum, a national institution, was in a rather contradictory position; especially in comparison with most other national and even regional museums, which were recognizable because of their buildings and permanent exhibitions. The contradiction was most obvious in the circumstance that, on the one hand it was a museum with nationally and internationally important collections on the heritage of traditional culture in Slovenia as well as of individual non-European cultures, and, on the other hand, a national museum institution, which until recently had no premises of its own, no adequate and big enough permanent and occasional exhibition spaces, and therefore did not meet the full meaning of the word museum. (Or, in the words of one of Europe’s leading contemporary museologists M. Van-Praet: “A collection is not a museum. It becomes a museum only when it establishes itself as a living part of the culture to which it belongs.”) The above described condition would rightly deserve the comment that a museum, which has largely locked up, stored away collections (which its visitors can view in the form of different interpretations only in occasional exhibitions), is a “place of confiscated heritage“, because it cannot carry out one of its basic social functions – that of “giving back”. In the spirit of the present European diction on cultural policies, such a condition would be harshly but rightly understood as a rejection of the imperative accessibility of the cultural heritage.

From the 1990s onwards, the Slovene Ethnographic Museum endeavoured to overcome this condition. The result of our efforts was the allocation of the southern section of the former military barracks in Metelkova street to the Ministry of Culture – “for the Slovene Ethnographic Museum and other requirements in the field of culture“. Within this complex of buildings, the museum was allocated two buildings and future underground depots. The larger of the two buildings, the most important one to the museum, is intended for basic exhibition activities on the basis of a clear programme vision for a completely renovated institution;

the building includes rooms for the permanent exhibition and occasional exhibitions as well as all other contemporary museum infrastructure, and for all other public programmes. This concept was adequately elaborated (in 1995) in the awarded project of the architectural and urbanist competition, and the implementation of the programme will start in 2004, when the present renovation works are concluded and the museum's exhibition building is finished.

The project of the permanent exhibition of the Slovene Ethnographic Museum – THE COUNTERPOINTS OF LIFE (with a programme of very diverse complementary activities: topical occasional exhibitions, creative workshops about crafts, music, dance and other themes, educational courses) – is the final phase of the museum's transformation; **it is the climax of our endeavours to make the heritage of our collections accessible and to fulfil the mission that is our raison d'être.**

About the project

The general title of the permanent exhibition, THE COUNTERPOINTS OF LIFE, expresses the universal consideration that there is but one life and uncountable counterpoints: an interplay of contradictions in the environment, time, society and culture of everyday and festive life; at times a monologue, then a dialogue of antagonist pairs (nature-culture, individual-group, live-death, survival-luxury); multi-voiced relationships which create the dynamics of life and reflect an eternal striving for harmony.

The title's syntagm was inspired in form and meaning by *Huxley's novel Point Counter Point*, held to be an attempt at the "musicalization of prose writing"; a successful realization of the idea first expressed by Gide's "inner novelist": "I would like to write something like the *Art of Fuga*. I cannot see, why something that is possible in music would not be possible in literature" And if we may add:

Why wouldn't it be possible in a museum?

The musicalization of the permanent exhibition's museography in the Slovene Ethnographic Museum is outlined by the following components: according to Škerjanc's *Glasbeni slovarček* ("Music glossary"), a counterpoint is a composition method of independently sung but harmoniously sounding voices. In a recently published dictionary of foreign words, a counterpoint is the simultaneous playing of two or several independent melodies and, figuratively, an essential contrast. *The museography of the permanent installation is thus based on a string of several independent exhibition themes or stories, connected into the harmonious whole of life's cycle. The stories reveal the relationships between essentially contrasting or different pairs: individual-group, nature-culture, love-death, etc., and the individual stories are complemented by "visual (and essential) counterpoints" – comparative exhibition sections, in which the different social, temporal, and local dimensions of individual themes are presented.*

The social and temporal framework of the exhibition is determined by the collections of objects and other material in the Slovene Ethnographic Museum; these are the vehicles of the stories which enable us to present the past life of our peasant ancestors, the majority population in Slovenia until the 1930s (58.5% in 1931), within the time frame from the 1830s to the interwar period and the mid 20th century.

The spatial framework of the exhibition is determined by the Slovene ethnic territory, and the museum's existing non-European collection provide opportunities for confrontations with different cultures and for exploring the Slovene attitude(s) through the presentation of individual non-European cultures and Slovene collectors which enabled these view of other cultures.

The basic ideas of the exhibition (in terms of contents and museography):

- *The cyclical nature of life as the central theme of its contents* (the connection between nature and culture);
- *The counterpoint nature of the relationships between the individual and social groups* (current relationships between the individual and the social groups to which he belongs in his life's cycle, in the different social roles assigned to him by his social environment; the connections between universal and cultural contexts);
- *The conscious creation of a new, artificial, contemporary museum reality* (conveying contents and ideas without questionable attempts at a never perfect recreation of past realities; by using the average inventory of recontextualized objects, activities and relationships between people in a chosen temporal and spatial section, through which an individual attitude to the present and past can be developed);
- *Literary reflections on the everyday life of the majority population as the textual leitmotif* (relevant literary passages as the leading introductory texts to the stories in the permanent exhibition; the everyday and festive life in the countryside, its structured and multilayered nature has left its indelible mark on Slovene literature, at the heart of the Slovene cultural essence).

The goal of the permanent exhibition is to create such a *museum story*, a string of stories in an artificially created museum reality, *which will introduce the visitors to life in the past as it is expressed by concrete objects* (furniture, tools, clothes and other things) *in a friendly way, to restore their memory of the ways of life of our ancestors through contemporary interpretations, and to open up a dialogue with other, different cultures.* (This is one of the ways of presenting the tangible national cultural identity, in which the interpretation draws attention to its structure, diversity and development changes, but also to its embeddedness in the wider European and global dimensions. Such an interpretation enables shaping

– through study and analysis or through a layman’s intuitive approach – the awareness of oneself and others, whether on the individual, national or universal level of consciousness).

The basic structure of the exhibition:

THE COUNTERPOINTS OF LIFE

Ethnological stories on everyday and festive life

WE AND THE OTHERS

Exhibition themes or **stories:**

43

- *the darkness of time*
(introductory film; the visitors enter the exhibition stories about life in the past through a film narration about the Slovene area, the life and traditions of our ancestors from their settlement to the first decades of the 19th century)
- *entering the cycle*
(individual, birth)
- *at the bosom of home and family*
(family, home, dwelling spaces)
- *captives of the seasons and calendar (or: the endless spiral of the seasons ... / the cycle of the seasons ...)*
(work, places of survival, transportation)
- *fireplaces, wells, meeting places*
(local community, everyday life, passing on oral tradition)
- *people in masks*
(a community’s holidays, customs of the annual cycle; alternative stories: “From Santa Claus to the Magi “, “Spring celebrations”, etc.)
- *the dance of life and death*
(between the intimate and common, customs of life’s cycle; wedding and funeral, etc.)
- *in search of bread and spiritual food*
(regional gravitations, transportation, peddlers, etc.; towns, crafts and trade, pilgrimages)
- *in the hands of the cleric and the emperor (or: give the cleric what belongs to him, and give the emperor what belongs to him)*
(the branches of power; the Church, the aristocracy, and the school)
- *emigrate to survive*
(emigration, living abroad)

- *views of things foreign*
(ideas about foreign cultures, encounters with different cultures: Tibet, Mexico, etc.)
- *the proximity of the foreign*
("the external others", contemporary encounters with different cultures at our doorstep)
- *domestic exotics*
(historical, social, and cultural changes, "the internal others": romanticising, nostalgia, national style, folklorisation, "ethnic revival", etc.)

BETWEEN NATURE AND CULTURE

Exhibited collections (Slovene, non-European):

- *objects of life, objects of desire*
(introduction: man and object, a museum/ethnological attitude to an object, the regional, social, and historical information value of the collections; regional turned into national; continental and global cultural positioning)
- *water and soil*
(resources and ways of surviving: gathering, hunting, fishing, crafts, etc.)
- *necessary and unnecessary*
(consumption and use: food, clothes, dwelling, etc.)
- *social and spiritual*
(attitudes to the world: customs, beliefs, arts, etc.)
- *ethnic ABC*
(interactive exploration and research room, intended above all for children; conceived as a connecting exhibition link between the Slovene and non-European collections)

The permanent exhibition and its temporary nature

The dynamic nature of the section I, WE AND THE OTHERS will initially be ensured by the planned gradual introduction of twelve exhibition stories in four to six years; after this section of the permanent exhibition is finished, *the principle of a harmonious whole consisting of a series of stories, will make it possible to periodically replace individual themes* (for instance every three to five years). The presentation of the museum collections in the section BETWEEN NATURE AND CULTURE requires us to take account of the doctrine of a "temporary permanent" exhibition, because it is a forest of material arranged in accordance with contemporary ethnological systematics, in which, due to its extent, only individual trees can be presented simultaneously – now these, then others. *The planned flexibility of the exhibition equipment will enable exhibited collections to be replaced every three to five years.*

The permanent exhibition will be neither boring nor unattractive

The dynamics of the permanent exhibition as explained above a priori refute the idea that it will be boring (in a proverbially “dusty” museum) and it meets the expectations of those visitors who want new excitement and discoveries in a museum every year (though this is undoubtedly provided for by the program of occasional exhibitions). A special challenge related to the risk of being boring and unattractive is posed by the question “How to approximate objects, working procedures, life styles from a remote past (though these qualifications certainly apply to the permanent exhibition of SEM, they also apply to archaeological, historical, and other exhibitions on past cultural forms and contents) to today’s computer generations? “. *“Quite a lot of people feel that precisely in our “computer age” such exhibitions are indeed necessary; people can see and feel life as it was in the past – their own heritage – primary cultural forms, knowledge and science. Such exhibitions restore our contact with the soil, with the touch of a human hand. And this is not about nostalgia, but about the needs of the spirit or, in the case of a museum, the supply of spiritual contents.* It is also quite obvious that the important question is not *what* (objects, working procedures from a past life) to present to today’s generations, but *how*... And this is where the computer age enters the stage of the permanent exhibition. The exhibition will have an attractive design and will convey certain contents (including comparative contemporary ones) by using applications based on modern (computer) media: video and multimedia projections, touch (interactive) screens, etc.

BESEDA O AVTORICI

Inja Smerdel, mag., etnologinja, direktorica Slovenskega etnografskega muzeja od julija 1995, je bila pred tem kustodinja za ruralno gospodarstvo v Slovenskem etnografskem muzeju (od leta 1980) in glavna urednica znanstvene publikacije *Etnolog* (1991 – 95).

Med objavljenimi razpravami in članki, izmed katerih jih nekaj izpričuje tudi njene muzeološke poglede, sta pomembnejši deli: *Ovčarstvo na Pivki, Transhumanca od srede 19. do srede 20. stoletja ali »Trije »ovčarji«* (Koper, 1989) in *Oselniki: zbirka SEM* (Ljubljana, 1994).

ABOUT THE AUTHOR

Inja Smerdel, M.A., etnologist and director of the Slovene Ethnographic Museum since July 1995. Prior to her appointment as director she was curator of rural economy in the museum (since 1980) and chief editor of the scientific periodical *Etnolog* (1991 – 1995).

Noticeable among her treatises and articles, some of which also reveal her views on museum issues, are *Sheep-farming in Pivka, Transhumance from the Middle of 19th to the Middle of 20th Century or The Three »Sheep-masters«* (Koper, 1989) and *Whetstone Holders, published in the series of SEM* (Ljubljana, 1994).